

Afgiftelokator Gent X
Erkenningnummer P303157
Toelating gesloten verpakking
Gent X - Erknt. BC 6365

BELGIE
PB
GENT X
3/2207

de Boskrant, onmisbaar voor elke bosliefhebber

DE BOSKRANT

VU: BART MUYS - Geraardsbergsesteenweg 267, 9090 Gontrode (Melle)
tel. 09-264 90 50 - fax 09-264 90 92 - info@vbv.be

verschijnt 5 x per jaar: feb-april-juni-sept-dec
33ste jaargang nr 5

2003
december

Vereniging voor Bos in Vlaanderen vzw
Bos doet Leven

WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER

Evelien Aneca, Griet Buyse, Ignace Cnudde, Johnny Cornelis, Bert De Somviele, Guy Geudens, Noah Janssen, Lut Slembrouck, Gwenda Vander Steene, Frederik Vaes, Peter Van Gossum en Rollin Verlinde.

EINDREDACTIE

Griet Beckers, Dries Gorissen, Katrin Goyvaerts, Inge Ketels, Inge Serbruyns, Geert Van Kerckhove.

ARTIKELS EN BERICHTEN

Artikels en berichten kunnen steeds toegezonden worden naar het adres van de VBV. Zij zullen voor publicatie aan de redactieraad worden voorgelegd. Gedeeltelijke of gehele overname is steeds toegelaten mits bronvermelding.

BIJDRAGE

Lidgeld + Boskrant: € 15,00
Lidgeld + Boskrant + Bosrevue: € 20,00
Lidgeld student (Boskrant): € 9,00
Lidgeld student (Boskrant + Bosrevue): € 12,00

Te storten op rekening 448-3603351-56 met vermelding 'Lidgeld vbv 2004'

VORMGEVING

Aanzet/Making Magazines (Gent)

DRUKWERK

Druk in de Weer (Gent)
Gedrukt op chloorvrij gebleekt kringlooppapier

FOTO VOORPAGINA

Actie 'Behoud van zonevreemde bossen'
© Inge Serbruyns

De door U meegedeelde en op het verzendetiket afgedrukte persoonsgegevens, worden opgeslagen in een bestand dat beheerd wordt door onze vereniging. Ze worden uitsluitend gebruikt voor verzending van onze tijdschriften, documentatie en informatie m.b.t. onze vereniging. U heeft recht op inzage van uw persoonlijke gegevens en kunt hiervan altijd verbetering vragen. Bij het openbaar register kan altijd aanvullende informatie worden bekomen. Wet van 8/12/93 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Inhoud

1	EDITORIAAL
2	VAN BOOM TOT EVENAAR
5	VBV-ACTIEF
5	WG Tropisch Bos: fuif 2004
6	WG Actie & Beleid:
	actie zonevreemde bossen
8	Liga 'Kom op tegen kanker'
9	Hernieuwing lidmaatschap
10	DE PRACHT EN PRAAL VAN MAGNOLIA'S
14	VBV-ACTIEF
	Verslag PS-excursie
15	WANDELEN & FIETSEN
	Drongengoedhoeve
19	DE SLIMSTE VAN DE KLAS
19	Zwammen
20	Waren de blaadjes langer groen?
21	VBV-ACTIEF
	Verslag VBV-wandeling
22	HET BOSJARGON ONDER DE LOEP
	Wat denkt u dat 'vrijstelling' betekent?
24	BOOMSYMBOLIEK BIJ DE ASMAT
28	DE BOOMHUT
	Hoe kan je zelf een boom meten?
30	VBV-ACTIEF
	Dag van de Aarde
31	BOS & CULTUUR
	Ontmoetingen met bomen

Ledentijdschrift van 'Vereniging voor Bos in Vlaanderen' vzw
Geraardsbergsesteenweg 267, 9090 Gontrode
tel. 09-264 90 50 ▲ fax 09-264 90 92
info@vbv.be ▲ www.vbv.be ▲ ISSN 0773 137 X

De Boskrant in een nieuw jasje

Beste bosliefhebbers,

Het is met plezier dat we u de vernieuwde Boskrant aanbieden: frisser, leuker en moderner, zonder dat het aan kwaliteit heeft ingeboet. Met veel dank aan de vrijwilligers die eraan hebben meegeholpen. Het is ook een Boskrant met meer en verschillende rubrieken. Zoals de 'De Boomhut' voor de kinderen, of ook 'Bos & Cultuur'. Of de leuke weetjes in 'De slimste van de klas' en het actualiteitsnieuws in 'Van boom tot evenaar'.

Bedoeling is dat de Boskrant jong en oud, groot en klein weet te boeien. Dat mensen het graag lezen. En dat de mooie familie bosliefhebbers verder blijft groeien.

En zo zijn we voorbij halfweg met de vernieuwing van de 'VBV-visitekaartjes': de Bosrevue draait reeds een jaar op volle kracht en geniet veel bijval, in maart brachten we de eerste maandelijks elektronische VBV-Nieuwsbrief uit, en nu is de Boskrant dus aan de beurt om in het voorjaar 2004 af te ronden met een vernieuwde VBV-website.

Het einde van het jaar nadert met rasse schreden, het wordt dus stilaan tijd om uw lidmaatschap te hernieuwen. In deze Boskrant zitten ook de nodige papieren om dit via domiciliëring te regelen. Een dubbel voordeel is dat: uw bank regelt voortaan alles zodat u, mocht u dit willen, lang kunt genieten van de Boskrant en wij winnen tijd én papier (lees bomen!) omdat wij minder herinneringen moeten sturen.

Elk nieuw lid krijgt van ons dan ook vanaf 2004 een VBV-lidkaart toegestuurd. Als lid van onze grote familie, tevens toegangspoort tot onze vele activiteiten.

Geniet ervan, zou ik zeggen. En alvast, namens het ganse VBV-team: een heel warm, gezond en geweldig 2004 toegewenst!

Jasse Cnudde

Directeur VBV

Deze rubriek zal de actualiteit onder de loep nemen over de hele wereld. In korte flashes wordt u op de hoogte gehouden van de meest recente ontwikkelingen in de bos- en milieusector. Meer informatie kan u vinden via de VBV-website waarop de verschillende links zullen terug te vinden zijn.

HISTORISCH PROCES

TEGEN CHEVRON TEXACO IN EQUADOR

Op 22 oktober jongstleden startte in Lago Agrio, op zo'n 180 kilometer van Quito een historisch proces: 30.000 mensen van inheemse bevolkingsgroepen eisen een volledig herstel van hun – door olieverontreiniging – aangetast leefgebied in de Equatoriaanse Amazone. Chevron Texaco wordt ervan beschuldigd gedurende 2 decennia systematisch en massaal zwaar toxisch afvalwater en ruwe olie geloosd te hebben in dit gebied.

MEER... www.amazonwatch.org
www.texacorainforest.com
www.forests.org/samerica

© Greenpeace

HOE BOSBRANDEN

KORAALRIFFEN VERSTIKKEN

De alles verwoestende Indonesische bosbranden uit 1997 zouden verantwoordelijk zijn voor het afsterven van een ecologisch belangrijk koraalrif, nabij Sumatra. De rook afkomstig van de bosbranden zou een plotse stijging van ijzer veroorzaakt hebben die leidde tot een explosie van phytoplankton dat de koralen deed stikken. Dit zou slechts één van de vele bedreigingen vormen voor het verdere voortbestaan van de koraalriffen wereldwijd. Volgens wetenschappers zijn zelfs de best beschermde, waaronder het Australische Great Barrier Reef, op slechts tweederde verwijderd van het ecologische uitsterven.

MEER... www.scidev.net/
Referentie: Science, 15 Augustus 2003

WAT DOET EUROPA

TEGEN ILLEGALE HOUTKAP?

Illegale houtkap heeft de afgelopen jaren ernstige vormen aangenomen. Op 14 oktober keurde de Europese ministers van Landbouw en Visserij het Europese Actieplan over illegale houtkap, uitgewerkt door de Europese Commissie goed. NGO's verenigd in het Forum Illegale Houtkap benadrukken dat Europa in de eerste plaats moet werk maken van een wetgevend initiatief dat de import van illegaal hout in de EU illegaal moet maken.

MEER... www.wwf.be, rubriek News & Info

© Greenpeace

GENETISCH GEWIJZIGDE GEWASSEN:

NEGATIEVE IMPACT OP BIODIVERSITEIT

Een Britse studie toont significante verschillen aan tussen transgene gewassen en conventionele variëteiten op vlak van het veroorzaakte effect op de biodiversiteit. De studie benadrukt het belang van het tussen de gewassen groeiend onkruid in het garanderen van natuurlijke ecosystemen in en nabij landbouwakkers.

MEER... www.eldis.org
www.pubs.royalsoc.ac.uk/FSEresults/
www.guardian.co.uk/life/

LIJST VAN DIEREN

DIE SARS OVERBRENGEN, GROEIT

Wetenschappers in Nederland en Hong Kong stelden onlangs vast dat het SARS-virus tamme katten en fretten infecteert, dit ondanks het feit dat deze twee species

slechts ver verwant zijn. De promiscuïteit van het SARS-virus impliceert dat het zich wel eens zou kunnen schuil houden in een groep van wilde en tamme dieren, klaar om opnieuw op mensen over te springen. Onderzoek naar de bron van de besmettingshaard zou zo ernstig bemoeilijkt worden.

MEER... www.nature.com/nsu/031027/

VERSTOOR BOSSEN VOOR HUN EIGEN BESTWIL

De meeste methoden voor duurzaam tropisch bosbeheer zijn gericht op het reduceren van de impact van exploitatie op deze bossen. Men moedigt exploitanten aan slechts één keer om de 30 tot 40 jaar het bos in te gaan, slechts een klein aantal bomen te kappen, schade aan naburige bomen te vermijden en het aantal exploitatiewegen te beperken. Op die manier zou het geëxploiteerde bos zoveel mogelijk lijken op het originele

bos. Een recente publicatie 'Silvicultural Intensification for Tropical Conservation', gepubliceerd in Biodiversity and Conservation, stelt deze visie gedeeltelijk in vraag. De onderzoekers wijzen erop dat vele belangrijke commerciële tropische houtsoorten net de grote openingen en het vele licht nodig hebben voor hun regeneratie. Grotere verstoringen zouden dus eigenlijk wel goed zijn. Ook bepaalde diersoorten lijken te profiteren van deze geëxploiteerde zones.

MEER... Je kan bij de auteurs terecht voor een volledige copie van het artikel. Mailen naar Todd Fredericksen: tfredericksen@ferrum.edu of Francis Putz: fep@botany.usf.edu

KATASTROFALE ACHTERUITGANG VAN HET APENBESTAND IN WEST EQUATORIAAL AFRIKA

Onverstoorte bossen in West-equatoriaal Afrika (Gabon en Republiek Congo) vestigen ongeveer 80% van de wereldpopulatie

© Markus Mauthe/Greenpeace

aan gorilla's en het merendeel van de gewone chimpansee. Recent onderzoek, gepubliceerd in Nature, toont aan dat de apenpopulatie in Gabon meer dan gehalveerd werd tussen 1983 en 2000. Oorzaken zijn commerciële jacht en gemechaniseerde bosexploitatie. Naast deze menselijke invloed hebben de apen te lijden aan Ebola-koorts. Volgens de auteurs zijn beide apesoorten sterk bedreigd en is zonder kordate acties (naleving wetgeving, aanduiding beschermde zones, preventie Ebola) het voortbestaan van onze nauwste verwanten in gevaar.

MEER... Nature
422 (6932): 611-614 APR 10 2003

BOSBESCHERMING IS CRUCIAAL VOOR GOEDKOOP EN ZUIVER WATER IN WERELDSTEDEN

Een nieuwe studie in opdracht van de Wereldbank en het Wereldnatuurfonds toont dit aan. In het rapport wordt gesteld dat meer dan een derde van 's werelds grootste steden waaronder New York, Tokyo, Rio de Janeiro en Nairobi hun drinkwater onttrekken uit de beschermde bossen in de omgeving. Opteren voor de bescherming van hun bossen zou leiden tot massale besparingen en veel goedkoper blijken dan kunstmatige waterzuiveringsstations te bouwen.

MEER... www.panda.org, onder News and Facts, bij recent press releases
(bericht van 1 september 2003)

De directe links naar de artikels vindt u op de VBV-website:
www.vbv.be/boskrant

FUIF TROPISCH BOS 2004

De Werkgroep Tropisch bos van de VBV organiseert opnieuw een fuif ten voordele van het Las Heliconias-project in Costa Rica.

Vrijdag 5 maart 2004
Zaal Vooruit
St-Pietersnieuwstraat, 9000 Gent
Deuren vanaf 21u30

Kaarten te verkrijgen vanaf januari 2004 op het VBV-secretariaat (info@vbv.be) of via de Werkgroep Tropisch Bos (nancy.vancamp@ugent.be)
Tel: 09/264 90 50

Behoud van de zonevreemde bossen

CAMPAGNE VANAF 10 OKTOBER TOT AAN DE VLAAMSE VERKIEZINGEN IN 2004!

Vrijdagmorgen, 10 oktober, op het Martelarenplein in Brussel tijdens de Week van het Bos: VBV voert actie voor het behoud van de bestaande zonevreemde bossen. Net als zijn collega's ministers luistert Dirk Van Mechelen (minister van Ruimtelijke Ordening) naar Boris de Bostrol. Boris is bezorgd!

Hij heeft net de Week van het Bos feestelijk geopend, maar hij hoort ook minder goed nieuws over de bossen in Vlaanderen. Zo zijn niet minder dan één derde van de Vlaamse bossen (40.000 hectare) zonevreemd, dwz juridisch niet omschreven als 'bosgebied'. En van die 40.000 is er 10.000 hectare bos 'industriegebied of woongebied'. Deze kunnen met een simpele stedelijke vergunning gekapt worden. Je zou voor minder bezorgd zijn, Boris!

De werkgroep Actie en Beleid wil daarom vanaf 2004 één keer per maand uitpakken met een leuke actie ergens in Vlaanderen. En dit tot aan de Vlaamse verkiezingen. Bedreigde zonevreemde bossen zijn het thema, maar dan wel gekoppeld aan enkele lokale dossiers én in samenwerking met lokale verenigingen.

Foto's: Inge Serbruyns & VBV

Tevens wil de werkgroep de diverse democratische partijen opzoeken om deze problematiek aan te kaarten en ze op hun verkiezingsprogramma te krijgen.

Heeft u zin om mee te doen?

Heel graag. We zullen u enkel voor de actie van uw provincie vragen. Geef uw naam op, met ook uw adres, dan houden wij u op de hoogte. Een kaartje of telefoontje volstaat:

VBV, Jasse Cnudde,
Geraardsbergse Steenweg 267
te 9090 Gontrode. 09/264.90.49.
jasse.cnudde@vbv.be

Laten we samen deze zaak aankaarten. In het belang van de vele bestaande bossen in uw eigen streek!

Kom op tegen kanker-bossen

NIEUWE BOSPLANTACTIES VAN VBV ISM. AFDELING BOS & GROEN EN DE LIGA TEGEN KANKER

Liga tegen kanker? Dé Liga tegen Kanker? De organisatie met de bekende 'Kom op tegen kanker'-campagne. Jawel. Samen met deze mensen en met de afdeling Bos & Groen heeft VBV grootse plannen. We gaan bossen aanplanten. Kom op tegen Kanker-bossen. En wel vijf in één keer. Eén per provincie. Tijdens de boomplantdag in maart volgend jaar. Met de steun van de media. Met bekende Vlamingen. Met lokale groepen die mee willen planten. En hopelijk ook met u.

De Liga organiseert al jaren in september de welgekende Azalea-verkoopactie. Een fondsenwervingsactie met veel succes. Ook bekend is hun samenwerking met de VRT, de 'Kom op tegen kanker'-campagne. Maar in het voorjaar wil de Liga dus ook een nieuwe actie starten. Een actie die fondsen oplevert en die mensen mobiliseert. Maar ook een actie die goed is voor de planeet. En zo dacht de Liga luidop aan het planten van bossen en kwamen ze bij afdeling Bos & Groen en de VBV terecht. De aloude, legendarische 'Plant een boomacties' krijgen nu dus een waardig vervolg. En als de samenwerking positief blijkt, zullen we dat in de toekomst herhalen!

Het concept is het volgende: mensen kunnen een certificaat kopen waarmee duidelijk wordt dat men de actie steunt. En als toemaatje worden ze tevens uitgenodigd om zelf hun boom te komen planten. Doen ze dit laatste niet, geen erg: heel wat lokale organisaties zullen een helpende hand toesteken. En op de dag zelf zal er wel heel wat leuke animatie te beleven vallen. Met bekende Vlamingen. Met verrassingen. Niet te missen!

Kom op tegen Kanker

De VBV zorgt voor de organisatie van de dag zelf. De Liga voor de promotie en organisatie vooraf. De afdeling Bos & Groen zorgt voor de gronden en werkt ook volop mee de dag zelf. Een actie die we jaarlijks of tweejaarlijks zullen herhalen.

En zo neemt de VBV de draad weer op van grote, terugkerende bosplantacties. Zo krijgen de legendarische 'Plant een boomacties' met nonkel Bob weer een mooi verlengstuk.

Volgende keer geven wij u zeker meer concrete info over de exacte data en plaatsen mee!

Abonnementshernieuwing Boskrant 2004

UW LIDMAATSCHAP IS EEN STEM MEER VOOR BOS!

De VBV is de enige milieu-organisatie die dagdagelijks met bos bezig is. Dat weet u. Maar uw lidmaatschap is gewoon vitaal voor onze verdere werking. Essentieel om te blijven ijveren voor het bos. Hernieuw daarom vandaag nog uw lidmaatschap van de VBV! Liefst via domiciliëring, dit spaart veel tijd en energie voor u en voor ons.

Voor € 15,00 ontvang je een jaar lang gratis de **Boskrant** (incl. de Zomerboskrant). VBV-leden krijgen bovendien korting op studiedagen en thema-avonden. (Studenten betalen slechts € 9,00). Dan krijgt u ook van ons uw VBV-lidkaart toegestuurd.

Als je naast de **Boskrant** ook graag de **Bosrevue** ontvangt, het nieuwe tijdschrift voor de boscijner met aandacht voor bosbeheer, dan betaal je € 20,00! (Studenten betalen slechts € 12,00)

- ▶ Voor de mensen die willen domiciliëren: zie begeleidende brief bij deze Boskrant.
- ▶ Voor de mensen die het anders willen regelen: rekeningnummer: 448-3605351-56 met vermelding 'Lidmaatschap VBV 2004'.

De pracht en praal van magnolia's

FREDERIK VAES

Het hart van dendrologen begint sneller te kloppen als je het onderwerp van magnolia's aansnijdt. Magnolia's zijn, samen met esdoorns, zonder twijfel twee spectaculaire houtachtige geslachten met tal van specifieke kenmerken. Je vindt ze bovendien overal: in het stadspark of het bos, maar ook in de tuin. We willen je dan ook even laten meeproeven van hun pracht en praal. Het verhaal van de esdoorn lees je volgende keer.

MAGNOLIA'S: PRIMITIEVE PARELS

Magnolia's hebben hun naam te danken aan een zekere Pierre Magnol, een Fransman geboren in de 17de eeuw. Hij studeerde medicijnen in Montpellier en was een begeesterd botanicus. Magnol was de eerste die het begrip 'familie' gebruikte om gelijkaardige soorten onder één noemer te brengen. Magnolia's behoren tot de familie van de Magnoliaceae¹. Magnolia's waren waarschijnlijk de eerste houtachtige bloemplanten op aarde en bloeiden al toen de dino's nog rondliepen. Ze bezitten een aantal primitieve kenmerken: geen onderscheid tussen kroon- en kelkbladen, talrijke meeldra-

Magnolia grandiflora, privé-collectie Herentals

den en stampers die spiralig zijn ingeplant en grote opvallende bloemen met vaak een uitgesproken geur.

In onze inheemse houtachtige flora komen geen magnolia's meer voor. Ze hebben de laatste ijs tijden niet overleefd. Amerika en Azië hebben wel nog heel wat soorten die tot hun inheemse flora behoren.

SPECTACULAIRE BLOEMEN EN BLADEREN

De grootste sierwaarde van de meeste magnolia's is hun bloemenpracht. Het kleurenspectrum van de bloem gaat van zuiver wit, over rose en dieppaars tot geel. De meeste zijn struiken of kleine bomen, maar sommige kunnen uitgroeien tot grote bomen. Heel wat soorten springen ook in het oog door hun uitzonderlijke blad dat tropisch aandoet. Zo heeft bijvoorbeeld de magnolia obovata zeer grote bladeren die een beetje doen denken aan bananenbladeren.

Veel magnolia's hebben ook een min of meer uitgesproken geur. Om die geur beter tot hun recht te laten komen, worden in sommige landen (bv Japan) magnolia's in potten geplant als huisplant (bv. magnolia

Magnolia obovata, Zuid-Engeland, Borde Hill

stellata). Ook als boomvorm mogen vele magnolia's door hun sierlijk silhouet (magnolia kobus) en grillige stamvormen (magnolia x soulangeana) zowel in zomer- als winterperiode gezien worden.

Een mooi en typisch voorbeeld is de magnolia grandiflora. Deze soort komt voornamelijk voor in het zuidwesten van Noord-Amerika en heeft zeer grote witte bloemen met grote, glimmende en donkergroene bladeren. Hij heeft een bedwelmende geur die zoet en fris ruikt, net als een citroen. Hij bloeit in volle zomer en is in de zuidelijke staten van de VS een populaire straatboom. Ook de magnolia virginiana is afkomstig uit deze regio. Hij is halfwintergroen en houdt meer van vochtige standplaatsen. Hij is niet zo spectaculair als bloeier maar heeft een bijzonder lekkere geur.

De spectaculairste bloemen vind je misschien wel bij de subtropische soorten. Zo zijn de bloemen van de magnolia campbellii en magnolia sargentiana zeer groot en ui-

Magnolia fraseri, Zuid-Engeland, Borde Hill

terst delicaat en verfijnd. Het lijken wel papieren bloemen die de sierlijkheid van een zwaan combineren met een zuiver rose kleur. Jammer genoeg zijn ze niet winterhard bij ons, maar ze vormen wel de basis voor heel wat kruisingen met spectaculaire bloemvormen die wel winterhard zijn in ons klimaat.

DE CULTUURVARIËTEITEN

De mens is al eeuwenlang bezig met de veredeling van de magnolia's maar het is vooral sinds de tweede helft van de 19de eeuw dat hobbyisten en professionele kwekers zich hebben toegelegd op het kruisen van verschillende soorten en variëteiten. En met zeer mooie resultaten tot gevolg. Wat zijn de belangrijkste kenmerken waarop geselecteerd wordt?

- Bloeitijdstip: hoe later het bloeitijdstip hoe geringer de kans op schadelijke lentenachtvorsten. Dit is een groot probleem voor veel variëteiten. De meeste

vroege bloeiers beginnen immers te bloeien voor half april en dit is net een periode waarin nog vrij strenge nachtvorst kan optreden.

- ▶ **Leeftijd:** Ook de leeftijd waarop de kruisingen beginnen te bloeien is een belangrijk kenmerk. Tuinliefhebbers verwachten dat hun plant liefst zo snel mogelijk en zo overvloedig mogelijk bloeit.
- ▶ **Bloemkleur:** vele veredelaars zoeken naar nieuwe kleurvarianties of tinten. Zuiver donkerrose en donkergeel zijn populaire objectieven.
- ▶ **Bloemvormen:** de bloemvorm van magnolia's varieert van klokvormig tot schotelvormig of stervormig. Sommige magnoliavariëteiten verenigen verschillende van deze bloemvormen in opeenvolgende stadia van de bloemontwikkeling.
- ▶ **Geur:** alle magnolia's hebben wel een geur, de ene al wat subtieler dan de andere. Vooral de late bloeiers vallen op door hun geraffineerde geur. Slechts enkele magnolia's verspreiden een eerder onaangenaam luchtje.
- ▶ **Vruchten:** enkele magnolia's danken hun sierwaarde ook aan opvallende rose-rode vruchten.

Het kruisen van magnoliasoorten is nog steeds een monnikenwerk en moet zeer zorgvuldig gebeuren. Inmiddels zijn honderden, zoniet duizenden, kruisingen gerealiseerd, maar het is nog steeds een kwestie van 'trial and error'. Bij de kruising wordt gebruik gemaakt van het feit dat de meeldraden en stampers op een verschillend tijdstip geslachtsrijp zijn. Proterogynie verwijst naar het vroeger rijp zijn van de stampers (zoals bij de magnolia), proterandrie verwijst naar

Magnolia soulangeana 'Fukuju',
Herkenrode, Wespelaar.

het vroeger rijp zijn van de meeldraden. Deze truc gebruiken vele planten om zelfbestuiving tegen te gaan. De veredelaar zal stuifmeel van de gewenste vaderplant met een penseel op de rijpe stampers van de moederplant brengen. Het verwijderen van de bloembladeren en de meeldraden maakt de bloemen niet meer aantrekkelijk voor insectenbezoek. Soms wordt een nylonkous gebruikt om ongewenst bezoek te voorkomen. Als de zaden rijp zijn in het najaar worden ze uitgezaaid en met wat geluk komen er het volgende jaar hybriden tevoorschijn. Het lange wachten kan dan beginnen. Het duurt soms meer dan 10 jaar voor de vere-

Magnolia x wieseneri (M. obovata x M. sieboldii)

delaar het resultaat van zijn kruising kan beoordelen op de bloemen en hun kwaliteit.

ZELF MAGNOLIA'S PLANTEN?

Magnolia's zijn geen moeilijke planten. Het zijn bijna allemaal zuurminnende soorten die houden van een rijke, goed gedraineerde bodem, die niet uitdroogt in de zomer. Hou er rekening mee dat ze er niet van houden om verplant te worden. Ze hebben kwetsbare, vlezige wortels, dus doe ook geen bodembewerking aan hun voeten. Als je veel konijnen in de buurt hebt, zal wilddescherming noodzakelijk zijn, want deze knagers zijn verzot op deze planten. Als je de planten beschutting kan bieden dan zullen ze minder te lijden hebben onder (voorjaars)vorst. Een aantal soorten en variëteiten beginnen pas te bloeien als ze ongeveer 10 jaar oud zijn. Toch loont het de moeite om zo lang te wachten.

WAAR MAGNOLIA'S ZIEN?

In Vlaanderen hebben we een aantal prachtige collecties van magnolia. Het beste tijdstip om magnolia's te gaan bekijken is de tweede helft van de maand april. Het arboretum van Kalmthout, de Nationale Plantentuin van Meise, het arboretum van het Leen in Eeklo, Hof ter Saksen in Beveren en het arboretum van Bokrijk hebben schitterende collecties van magnolia's. De referentiecollectie van magnolia voor België staat op een privé-domein in Wespelaar. Het arboretum gedeelte zal echter in de toekomst opengesteld worden voor het grote publiek. Deze collectie is opgebouwd en aangelegd door de voorzitter van de Belgische Dendrologische Vereniging Philippe de Spoelberch. Ze kan actueel bezocht worden met een gids.

Magnolia 'Elizabeth' (M. acuminata x M. denudata)

MAGNOLIA'S OP HET WEB

Er zijn een aantal uitstekende websites waar je info en mooie plaatjes kan opsnorren:

- ▶ www.magnoliastore.com
- ▶ www.magnoliasociety.org
- ▶ www.esveld.nl

Met dank aan Koen Camelbeke (conservator van het Arboretum Herkenrode vzw) voor de aanvullingen en opmerkingen!

Naast magnolia behoren ook michelia en liriodendron tot de familie van de magnoliaceae. Michelia telt vooral tropische en subtropische soorten terwijl liriodendron slechts twee soorten omvat: de tulpenboom (liriodendron tulipifera) en de Chinese tulpenboom (liriodendron chinense), die onmiskenbaar zijn door hun zeer typische bladvorm.

Pro Silva-excursie 'Mechanische bosexploitatie'

5, 6 & 7 NOVEMBER

De 120 deelnemers, waaronder 50 Vlamingen, tijdens deze drie excursiedagen ism. Pro Silva Nederland stonden garant voor heel wat argumentatie en discussie over mechanische bosexploitatie. En dat was natuurlijk de bedoeling.

Forwarders en harvesters zijn al meerder jaren actief in Nederland en schoorvoetend betreden ze ook de Vlaamse bossen. Mechanische bosexploitatie biedt onmiskenbaar economische en ergonomische voordelen. Tijdens de discussies werd bodemcompactie door deze zware machines echter als een mogelijk sterk nadeel aangevoerd. Zelfs op een zandgrond blijkt in de sporen van hoofdzakelijk de forwarder, die tot 10 ton en meer verzaagd hout vervoert, de bodem behoorlijk verdicht.

Veel beheerders staan kritisch tegenover het 'probleem' van de bodemschade. Ze willen eerst wetenschappelijk aangetoond zien dat bodemverdichting significant negatieve effecten heeft op bosverjonging, boomgroei of bio-

diversiteit. Indien dit zou blijken, wordt echter aangenomen dat vaste uitrijpistes deze schadelijke gevolgen kunnen beperken.

Meer informatie over mechanische bosexploitatie vind je in de Bosrevue van december.

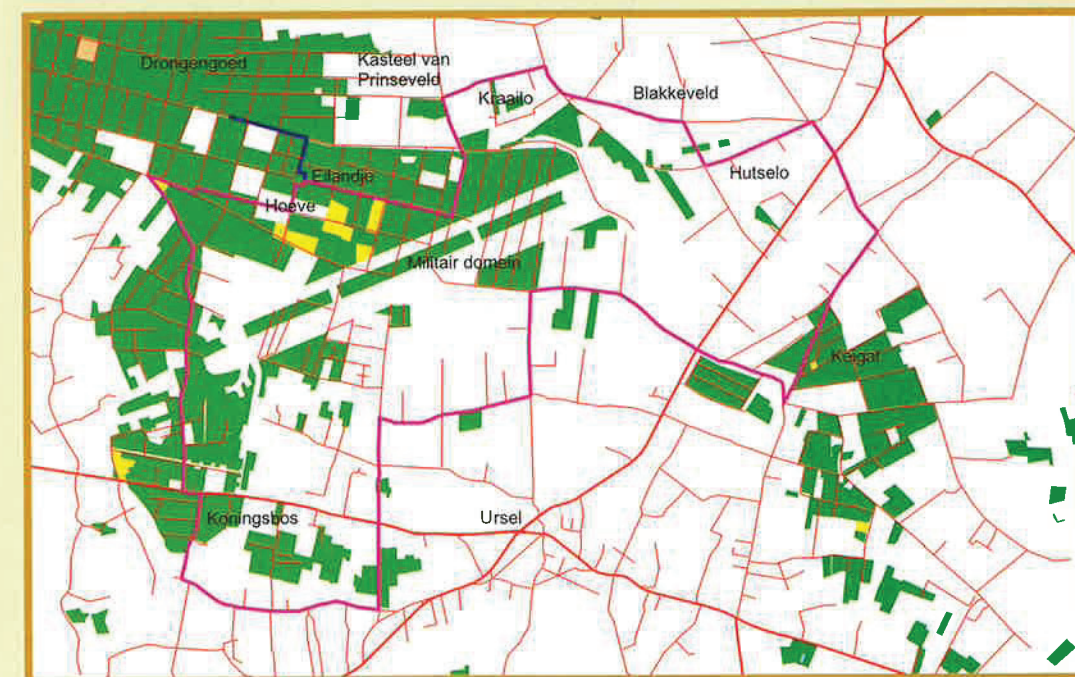

Wil u op de hoogte blijven van volgende ProSilva-excursies? Hou dan onze website of de Boskrant in het oog!
Of stuur een berichtje naar noah.janssen@vbw.be (09-264 90 50) voor inschrijving in de Pro Silva mailinglist

Ontdek het Meetjesland met deze prachtige fietstocht

PETER VAN GOSSUM, BERT DE SOMVIELE & GRIET BUYSE

Deze fietstocht (net geen 20 km lang) laat u kennismaken met het kroonjuweel van het Meetjesland: het Drongengoedbos. Met zijn 550 ha bos, waarvan ongeveer 390 ha beheerd wordt door de afdeling Bos & Groen, is het Drongengoed het grootste bos van de provincie Oost-Vlaanderen. Het centrale deel van het bos ligt op een verheven kleirug die zich uitstrekt van zuid naar oost: de cuesta van het Meetjesland, met als hoogste punt 29 meter boven de zeespiegel.

De fietstocht vertrekt aan de Drongengoedhoeve. Het Drongengoed werd omstreeks 1242 opgericht door de Paters Norbertijnen van Drongen, iets meer ten oosten van de huidige site. Ook op de

plaats die men vaak 'het Eiland' of 'het Bouwke' noemt, zijn archeologische vondsten uit die tijd gedaan van een bouwwerk waar monikken op doorreis verbleven.

HET KENMERKENDE DREVENPATROON

We vertrekken vanuit de poort van de abdijhoeve, dichtst bij het caféterras en de oude bakoven, en slaan direct links af, richting het 'eilandje', dat je herkent als een vierkant bosperceeltje, omgeven door een sloot. De bloeiende ontginningsfase van het Maldegemveld, een voormalige heidevlakte, startte in de Oostenrijkse tijd onder abt de Stoop. Het dambordvormige drevenpatroon dat werd aangelegd en waarbij de kerktorens van Oedelem en Aalter als baken dienden, is nog steeds duidelijk zichtbaar. Abt de Stoop richtte een nieuwe hoeve op, die er nu nog staat, en algemeen geldt als één der best bewaarde abdijhoeves van het land (voltooid in 1746). De minst rendabele gronden werden in de loop van de tijd omgezet naar loofbos, de rijkere gronden bleven landbouwgebied. Bovendien werd in 1746 door de abdi een deel van het Maldegemveld (240ha) bijkomend aangekocht waardoor het Drongengoed een centrum van bosbouw werd.

Vanaf het 'eilandje', een soort rondpunt, slaan we links af en volgen deze dreef tot op

het einde. Wie echter wil, kan even afwijken van de fietsroute en het Maldegemveld bezoeken.

Dit natuurgebied is een relict van de vroegere heidevegetatie. Ondanks de pas recente aanvang van het natuurbeheer herbergt het Maldegemveld reeds een rijkdom van planten en dieren typisch voor dit soort heidevegetatie. Tweekervige zegge, ronde en kleine zonnedaauw, moeraswolfsklauw, gagel en dopheide zijn aanwezig op de vochtige plaatsen terwijl struikheide, stekelbrem en gaspeldoorn terug te vinden zijn op de drogere plekken. Om het Maldegemveld te bereiken rijden we van het 'eilandje' rechtdoor tot op de betonbaan (de bareel kan open), slaan daar linksaf en volgen deze baan tot we aan de rechterkant het reservaatbordje ontdekken. Nadat je het gebied bezichtigd hebt, keer je gewoon terug naar het 'eilandje'. Daar slaan we rechts af en volgen deze dreef tot op het einde.

Op het einde van de weg slaan we linksaf en fietsen langs het Jagershof. Even verder, voor de toegangspoort van het Kasteel van Prinsenveld, slaan we rechts de Kraailokerweg in en volgen deze dreef tot einde. Aan de kruising met de betonbaan gaan we naar rechts en zien aan de linkerkant in de verte de windmolens van Eeklo. We rijden verder over deze betonbaan en passeren aan de linkerkant het Blakkeveld. Aan het eerste 4-armen kruispunt slaan we rechts af. Het gebied dat zich hier voor ons uitstrekt was recent – in de eerste helft van de 20ste eeuw –

nog bebost, en vormde de verbinding tussen Keigat- en Drongengoedbos. Onlangs voerde VBV een bosuitbreidingsstudie voor het Meetjesland uit. De doelstellingen voor dit gebied blijven echter beperkt tot het herstel en onderhoud van kleine landschapselementen omwille van de landbouwactiviteiten die hier nog plaatsvinden.

Ter hoogte van de lampen van het NAVO-vliegveld slaan we links de mooie, maar hobbige Hutseloweg in. Aan het kruispunt rechtsaf de Genneweg (= oude Steenweg op Gent) nemen. *[Verkeerstip: je gaat hier een drukke verkeersweg kruisen.]* Over de verkeersweg, het betonbaantje verder volgen tot op het einde. Daarna rechts zodat we het Keigatbos inrijden. De weg wordt onverhard. Op het einde van dit wegje kom je aan het Boerenparlement, de plaats waar je de ban-

ken en bushokjes ziet staan en waar bijna dagelijks oudere mensen samenkomen om een babbeltje te doen. We slaan nu opnieuw rechtsaf, de Veldkruisstraat in. *[Verkeerstip: je gaat hier een drukke verkeersweg kruisen.]*

DE CUESTA VAN ZOMERGEM

De verkeersweg oversteken, en rechtdoor volgen richting Brugstraat. Je beklimt nu de zogenaamde 'cuesta van Zomergem'. Dit is een hogergelegen kleirug, afgezet door de wind tijdens de IJstijden. Het is juist deze harde en moeilijk doordringbare klei die gemaakt heeft dat de ontginning van deze gronden zo moeizaam verliep, en dat er zich in dit gebied nu nog zoveel bos bevindt. Ook landschappelijk is deze cuesta heel bijzonder, omdat de hoogtes fraaie vergezichten bieden, wat uitzonderlijk is voor het Meetjesland. In natuurozicht zijn deze hellin-

gen eveneens waardevol omdat de ondoordringbare klei het water doet stagneren. Tijdens de herfst en winter ontstaat hierdoor stuwwater waarop zich typische vegetaties kunnen ontwikkelen. Sla linksaf aan het kruispunt, de Hendelstraat in. We volgen nu een tijdje de Drongengoedroute. Aan het volgende kruispunt slaan we rechtsaf, de Hekelstraat, en op het einde van deze straat slaan we opnieuw linksaf, de Bogaertstraat in. Aan het volgende kruispunt kunnen de dorstigen even linksaf slaan en zich tegoed doen aan een versnapering in het rustige dorpscafé, alvorens de route verder te zetten.

Na dit intermezzo de Bogaertstraat verder volgen, en de drukke verkeersweg kruisen [verkeerstip]. Na oversteek rechtdoor volgen. [Verkeerstip: steile en hobbelige afdaling]. Je bevindt je nu te Ganzenkleit, een van de vele plaatsnamen die verwijzen naar de kleibodem in dit gebied. De talrijke putten in deze zone wijzen erop dat deze klei in het verleden ontgonnen werd.

EEN MILITAIR VLEGVELD

Op het einde van dit pad naar rechts. Dit wegje is een restant van een militair vliegveld, waar in de Tweede Wereldoorlog de Duitse en Italiaanse piloten gelegerd waren.

Op de eerste T-splitsing slaan we weer rechts af en verlaten de Drongengoedroute. Je passeert de 'betonmolen' – de site waar het beton van het voormalig vliegveld gerecupeerd werd – en een oude kleiwinningsput in de Koningsbossen. [Verkeerstip: je gaat hier een drukke verkeersweg kruisen.] Je bereikt de drukke weg, en volgt die even linksaf, om dan bij de eerste gelegenheid weer rechtsaf te slaan. Volg deze weg tot je op een kruispunt een aanduiding aan je rechterkant ziet staan van de Drongengoedhoeve. Op deze zandweg staat ook een infobord van het Drongengoed. We volgen deze zandweg en slaan op de splitsing linksaf (De Drongengoedroute volgen) en komen zo terug op de Drongengoedhoeve, waar je nog met een drankje kunt nagenieten van de fietstocht.

Hoe het Drongengoedbos te bereiken?

Bereikbaarheid met de wagen

Van op de autoweg Aalter-Knokke (N44) gaat u aan het kruispunt met de N461 richting Ussel (dit is rechtsaf vanuit Aalter): de Urseleweg. Na een drietal kilometer slaat linksaf in het bos: dit is de Drongengoedweg. Verder in de straat volgt u de pijltjes naar rechts richting Drongengoedhoeve.

Met het openbaar vervoer

Vanuit het station van Eeklo en Aalter kan je een bus nemen die stopt aan de Drongengoedweg (dit is aan de rand van het Drongengoedbos). Er is een buslijn Eeklo-Ussel-Aalter (nr. 64) en ook een belbus (nr. 85) op de lijn Eeklo-Ussel-Aalter. Vanuit beide stations is het bijna 10 kilometer tot in Ussel.

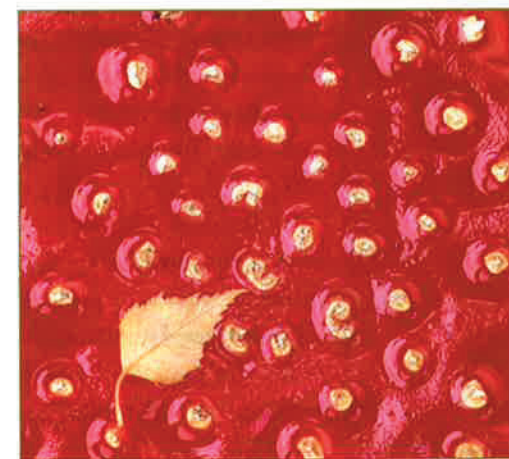
Hoeveel kleine weetjes zijn er niet, die ons in vele gevallen niet te binnen schieten. Of wat zijn nu alweer de eigenschappen van deze of gene boom? Soms kunnen we wel met ons hoofd tegen de muur bonken omdat we het vergeten zijn. Deze rubriek biedt in de toekomst de oplossing!

Tekst en foto's: Rollin Verlinde

Wist je dat....

de vliegezwam de makkelijkst herkenbare paddestoel is? Rood met witte stippen. Hij is zeer giftig en je vindt hem meestal onder berken.

De naam vliegezwam verwijst naar het gebruik van de zwam als vliegenverdelger. Stukjes van de paddestoelhoed werden in melk gelegd en vliegen die hiervan snoepten vielen bedwelmd neer. Hetzelfde effect zie je ook bij mensen die van de vliegezwam eten. De hoed, en met name het rode velletje, bevat ook hallucinogene stoffen. De sjamanen van Siberië gebruikten deze drug om met de goden in

contact te komen. Niet zonder gevaar trouwens, want de hoeveelheid werkzame stof is niet constant bij iedere paddestoel. Experimenteren met de vliegezwam is al dodelijk afgelopen. Hij is niet voor niets familie van de giftigste zwam ter wereld, de groene knolamaniet. Gelukkig is de vliegezwam mooi genoeg dat alleen de aanblik ervan al genot genoeg geeft.

Over de vliegezwam valt echter meer te vertellen. In het Bosmuseum Jan van Ruusbroec (Hoeilaart) kan je terecht voor de tentoonstelling over paddestoelen. Deze boeiende wezens hebben na een bezoek geen geheimen meer. De tentoonstelling is trouwens tot 21 december in het Bosmuseum dagelijks (van 13.00-17.00 behalve ma, di) te bezichtigen.

Waren de blaadjes langer groen dit jaar?

VBV kreeg in het najaar heel wat telefoontjes en berichtjes van mensen die zich verbaasden over het feit "dat de bomen zo lang groen stonden". Inderdaad, dit jaar lijken de bladeren langer hun groene kleur te behouden en ook langer aan de bomen te hangen. Kunnen we dat verklaren? We doen alvast een poging.

Het groeiseizoen van de bomen wordt reeds gedurende 30 jaar langer en is vooral in Noord- en Centraal-Europa de laatste decennia duidelijk merkbaar. Volgens wetenschappers heeft dit te maken met de zeer warme zomer. De bomen konden als het ware langer groeien omdat de temperaturen tot laat in september geschikt waren voor boomgroei. De late bladval zou dus te maken hebben met lang aanhoudend warm zomerweer dat uniek was voor Vlaanderen en de hele Noord-Europese regio. Maar wat zorgde er voor de aanhoudende warmte? Naast natuurlijke variatie, er zijn nu eenmaal zeer warme en zeer koude jaren,

zou de global change wel eens mee verantwoordelijk kunnen zijn. De temperatuurstijging gedurende de laatste 30 jaar zorgt er voor dat bepaalde warmteminnende dier- en plantensoorten hier beter overleven dan vroeger. Anderzijds zien de koudeminnende soorten zich genoodzaakt noordwaarts te migreren.

Groene bladeren tot een eind in oktober zijn geen uitzondering. Naast de aanhoudende warmte zijn ook de hoeveelheid neerslag, de bodemkwaliteit, de insecten, ... van belang. U ziet geen enkele vraag heeft een eenvoudig antwoord.

Recreatie in het Lippensgoed-Bulskampveld

Een twintigtal geïnteresseerde wandelaars nam op 26 oktober II, onder een prachtig herfstzonnetje, deel aan de VBV-najaarsexcursie in het Lippensgoed-Bulskampveld (Beernem). Wim Maréchal, werkzaam bij provincie West-Vlaanderen, legde tijdens de rondleiding vooral de nadruk op de recreatieve functie van het domein.

Het Lippensgoed-Bulskampveld is 327 ha groot (219 ha van de provincie en 108 ha van het Vlaams Gewest) en is zeer geliefd bij wandelaars. Er lopen verschillende wandelroutes door het domein. Een goede infrastructuur om deze recreanten op te vangen is nodig, want er komen jaarlijks zo-wat een half miljoen bezoekers langs. Daarom is er een bezoekerscentrum uitgebouwd in het neogotische kasteel.

natuurlijk. Het is dus beter om ruiterspaden volledig gescheiden te houden van wandel- en fietspaden!

Wil u op de hoogte blijven van volgende VBV-wandeling? Hou dan onze website of de Boskrant in het oog! Of stuur een berichtje naar info@vbw.be (09-264 90 50) voor inschrijving in de VBV-wandellijst

Naast wandelpaden lopen er ook een ruiterspad en fietsroute door het domein. Wandel-, fiets- en ruiterspaden worden in praktijk best zo veel mogelijk van elkaar gescheiden. Waar dit niet mogelijk is, blijkt duidelijk de nefaste invloed van de paarden op de wandelpaden. De paden zijn kapot gelopen door de paarden zodat wandelaars en fietsers zich een alternatieve route zoeken door de bospercelen. En dat is dan weer nefast voor het bos

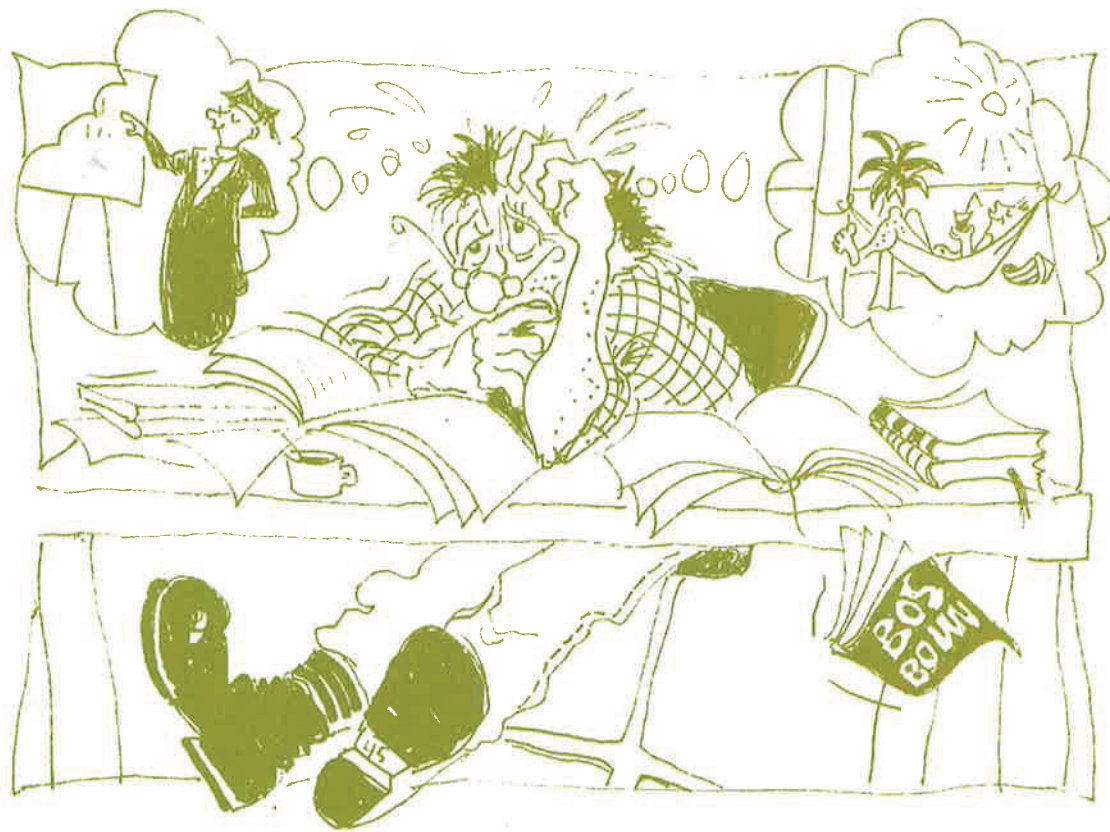

Het bosjargon onder de loep

Net zoals zoveel andere sectoren heeft de bossector een eigen vakjargon opgebouwd. Dit jargon heeft zich zodanig ontwikkeld dat een gesprek tussen meerdere bosbouwers eerder lijkt op cryptische en gecodeerde taal, enkel toegankelijk voor insiders.

U hecht hier geen geloof aan? Wel vertel eens wat u zich zou voorstellen bij begrippen als inboeten, dunning, schoontijd, zuivering of vrijstelling? Ja, ongetwijfeld kan u daar een mooi verhaaltje over vertellen, maar zou het dan ook kloppen met de werkelijkheid? U hebt geen idee, wel miljoenen andere mensen op onze planeet hebben er al evenmin een flauw gedacht van! En daar wil de Boskrant iets aan doen.

WAT BETEKENT VRIJSTELLING?

"VRIJSTELLING" VOLGENS DE VAN DALE-WOORDENBOEK

Vrijstelling: (v.), 1 het vrijstellen; 2 het vrijgesteld-zijn: (in Belg.) werken met vrijstelling van stempelplicht, met behoud van uitkering; 3 geval van vrijstellen, gelegenheid dat iem. vrijgesteld wordt: vrijstellingen worden niet verleend; -onderdeel waarin men vrijgesteld is: hij had bij het mondeling examen een vrijstelling voor wiskunde; 4 bewijs dat men vrijgesteld is; 5 (in Belg., gall.) (bij een verzekeringovereenkomst) eigen risico

Van Dale, Groot Woordenboek der Nederlandse Taal (twaalfde herdruk in de nieuwe spelling), pag 3483.

"VRIJSTELLING" IN DE BOSBOUWWERELD

De bossector heeft alvast een eigen interpretatie gegeven aan deze term. Vrijstelling heeft te maken met de groeifase van een bos. Het vrijstellen is de handeling die men doet om de hinderende vegetatie bij jonge bosaanplantingen te verwijderen en te beletten dat de jonge boompjes worden overwoekerd. Vrijstelling gebeurt in de jongste fase van het bos, vlak na de aanplanting of natuurlijke vestiging van jonge bomen en struiken en geeft de boompjes de kans om door te groeien. Hoelang er moet vrijgesteld worden in een jong bosbestand hangt af van de groeisnelheid van de bomen, de boomsoort en/of de aanwezigheid van hinderende vegetatie. Doorgaans is vrijstelling vereist gedurende de eerste 2 à 3 jaren met een maximum van 5 jaar.

Rechtzetting werkgroep Beleid (Boskrant september 2003)

In het artikel 'Het bosbeleid: de nieuwtjes in een notedop!' op pagina 2-3 in de vorige Boskrant van september is een foutje geslopen. In de laatste paragraaf met betrekking tot de Europese regeling stond: "De te bebossen oppervlakte moet minstens 5 ha bedragen....". Dit moet uiteraard zijn "De te bebossen oppervlakte moet minstens 0,5 hectare bedragen....". Onze excuses voor de verwarring.

Boomsymboliek bij de Asmat-Irian Jaya

WOOD THOU ART AND TO WOOD THOU SHALT RETURN

GWENDA VANDER STEENE

In de vorige boskrant gingen we dieper in op bepaalde aspecten die de relatie mens-boom bij de Asmat verklaren. We hadden het over het belang van de sagopalm, over koppensnellerij en de verering van voorouders. Maar ook in de mythologie van de Asmat en in hun houtsculptuur blijkt hoezeer mensen en bomen onderling inwisselbaar zijn.

MYTHOLOGIE

De Asmat kennen twee mythes waarin mensen met bomen worden geïdentificeerd: de scheppingsmythe van Fumeripits en de mythe van Beworipits.

De mythe van Fumeripits

Toen Fumeripits, de Schepper, op een dag aan het vissen was, viel hij in het water en verdronk. Zijn lichaam spoelde aan op een klein eiland. Enkele vogels die over het eiland vlogen, zagen zijn lichaam en trachtten het weer tot leven te wekken met magische substanties. Het lichaam bleef echter levenloos liggen. De vogels realiseerden zich dat het lichaam dood was en besloten naar War te gaan, de grote zeearend, om zijn hulp te vragen. Na twee pogingen om Fumeripits weer tot leven te wekken met medicijnen, begon zijn lichaam stilaan te bewegen. Hij begon plots te schreeuwen en alle vogels behalve War vlogen verschrikt weg. Fumeripits zei: "Ik ben Fumeripits", en War antwoordde: "Ik ben War". Hierna ging Fumeripits naar de jungle en bouwde een feesthuis uit hout. Hij voelde zich echter zeer eenzaam, en begon daarom figuren te sculpteren, mannen en vrouwen. Hij

plaatste ze in het feesthuis, maar bleef zich eenzaam voelen. Hij velde een boom en sculpteerde een drum. Wanneer hij de drum begon te bespelen, kwamen de figuren langzaam tot leven. Hun bewegingen waren eerst zeer stijf en houten, maar eens hun gewrichten versoepelden, begonnen ze te dansen en te zingen op een menselijke manier. Zo ontstonden de Asmat.

Deze mythe verklaart het ontstaan van de Asmat. Tot op de dag van vandaag wordt deze scheppingsmythe heropgevoerd door de Asmat bij de inhuldiging van een nieuwe yeu, het ceremoniële centrum van het dorp. De dansers bewegen alsof ze van hout zijn gemaakt. Wanneer de drums verder spelen, worden ze geleidelijk aan soepeler en beginnen ze te dansen. Deze mythe vertelt dat de mens uit hout is gemaakt. Hout is de oorsprong van de mensheid (volgens de Asmat), en als voorouders zullen ze tijdelijk in houten sculptuur worden gereïncarneerd (zie verder). Of zoals Gerbrands, een van de grote Asmatkenners, het zo mooi parafraseerde: 'wood thou art and to wood thou shalt return'.

Vrouwenfiguren, noordwestelijke Asmat.
(Konrad, Konrad & Winkelmann 1996: 93)

De mythe van Beworipits

Deze mythe verklaart de oorsprong van sago: Beworipits leefde met zijn familie in een gebied waar voedsel zeer schaars was. Het was moeilijk het hoofd boven water te houden. Op een dag besloot Beworipits dat deze situatie niet langer houdbaar was en hij beloofde zijn familie dat hij een manier zou vinden om hen overvloedig in voedsel te voorzien. Hij versierde zichzelf met junglebladeren en begroef zijn hoofd in de grond. Zijn familie hoorde een vreselijke storm en de volgende dag ontdekten ze een gigantische sagopalm die naast hun hut groeide. Beworipits was een sagopalm geworden. Hij zei tegen zijn familie dat ze niet angstig moesten zijn, en verklaarde dat zijn hoofd en haar de wortels van de

boom waren geworden, zijn armen en benen bladeren en zijn genitaliën de bloemen van de boom. Hij leerde hen ook hoe ze sago konden verwerken. Elke nacht schudde de boom om leven te geven aan andere sagopalmen elders in de wereld.

Deze mythe gaat over de idee dat de dood nieuw leven voortbrengt. Door zichzelf te offeren verzekert Beworipits het voortbestaan van de groep. Bovendien beklemtoont deze mythe de analogie tussen mensen en bomen, en de transformatie van de ene in de andere. Transformaties van mensen in bomen vinden we overal ter wereld terug (zie vorige Boskranten).

HOUTSCULPTUUR: BELICHAMINGEN VAN GEESTEN

In de mythe van Fumeripits vinden we niet alleen de associatie tussen bomen en mensen, maar ook de relatie tussen mensen en hout, meer bepaald sculptuur. De Asmat verdelen de wereld in drie domeinen: de wereld van de levenden, de wereld van de voorouders (Safan) en daar tussenin een geesteswereld waar de geesten van de overleden ronddwalen voor ze naar Safan gaan. Communicatie tussen de wereld van de levenden en de tussenwereld, of tussen de Safan en de tussenwereld is makkelijk te onderhouden via feestvieringen. Communicatie tussen mensen en voorouders is echter veel moeilijker – de afstand is immers veel groter. Daarom trachten de levenden de zielen uit de tussenwereld te overhalen om voor hen als bemiddelaars op te treden. In deze context moet kunst worden geplaatst en begrepen. Kunst heeft vooral tot doel de voorouderlijke geesten te paaien.

De Asmat geloven dat na de dood lichaam en geest worden gescheiden. Hereniging is slechts mogelijk door een kunstvoorwerp de naam van de overledene te geven. Het voorwerp wordt op die manier de echte, levende belichaming van deze persoon. Kunst vervult dan ook de rol van reïncarnatie. Sculpturen incarneren de geest van de overledene slechts tijdelijk, namelijk gedurende een bepaald feest. Nadien zijn ze dus waardeloos en worden ze in het woud achtergelaten.

TYPES HOUTSCUPTUUR

De Asmat kennen verschillende types houtsculptuur die worden beschouwd als incarnatie van voorouderlijke geesten. Ten eerste zijn er de bis palen. Zij worden gesculpteerd voor een ceremonie die men bis pokumbu noemt. Deze ceremonie moet de sterke banden met de doden verzekeren. Door aan de voorouders een bis te wijden, hopen de Asmat op dankbaarheid en genegenheid. Bis palen zijn gemaakt van een boomstam uit de Rhizophoraceae familie, waarbij één steunwortel aan de stam wordt gelaten. De boom wordt ondersteboven gekeerd, zodat de wortel (cemen, 'penis' genoemd) naar boven gericht is. Het onderste segment is vaak uitgehouwen in de vorm van een kano, aangezien de voorouderlijke geesten in kano's naar Safan gaan. Het belangrijkste, middengedeelte bevat verschillende menselijke figuren (de voorouders) die boven elkaar worden gesculpteerd. De fallische cemen is op een zeer geëlaboreerde manier gesculpteerd met verschillende motieven, meestal verwijzend naar koppensnellerij.

Wanneer de palen in de yeu zijn gesculpteerd, wordt feest gevierd. Na drie dagen

Schild uit de centrale Asmat regio met bipanew (neusornament) motief. (Smidt 1993: 54)

worden de palen naar de sagobosjes gebracht om afscheid te nemen. De geesten vertrekken nu naar Safan. Na deze ceremonie vallen de mannen de palen aan en hakken de hoofden, de voeten, de cemen en de armen af.

Daarnaast zijn er ook de prachtige schilden. Schilden worden steeds gemaakt naar aanleiding van een schildfestival. Tijdens dat festival krijgt elk schild de naam van een bepaalde voorouder. De versiering verwijst daarenboven naar minstens drie andere

voorouders met wie de overledene zeer nauwe familiale banden had.

Driedimensionale voorouderfiguren worden gesculpteerd wanneer een nieuwe yeu wordt gebouwd. Ook deze figuren worden genoemd naar de voorouders wiens identiteit ze dragen. Na gebruik worden ze achtergelaten in het woud zodat hun bovennatuurlijke krachten een positieve invloed zouden hebben op de groei van de sagopalmen. Behalve deze voorwerpen zijn er nog heel wat andere die naar een welbepaalde voorouder worden genoemd, zoals maskers, kano's en kanoprauwen, peddels, drums, sagokommen, beschilderde inhoudsvaten, hoofdsteunen, ...

BESLUIT

In de moerassige, 'steenloze' gebieden die door de Asmat worden bewoond, is de overvloed aan hout als een geschenk uit de hemel. De hele gemeenschap leeft letterlijk en figuurlijk van hout. De cruciale rol van hout bij de Asmat vinden we terug in de mythologie, waarin hout als de oorsprong van alles wordt beschreven. In de mythe van Beworipits betekent de introductie van de sago-boom het einde van een periode van voedselschaarste. De mythe van Fumeripits plaatst hout aan de oorsprong van de mensheid en cultuur (hout vormt de basis van de yeu en van andere culturele fenomenen zoals muziek en dans).

De sagoboom heeft voor de Asmat een bijzondere betekenis. Voor hen is het een 'levengevende' moeder en een symbool van vruchtbaarheid, zoals blijkt uit de mythe van Beworipits. Sago symboliseert ook vriendschap en verbondenheid, wat duidelijk tot

uiting komt in de uitwisseling van de sagobloem gedurende feestelijkheden. Het belang dat bij de Asmat aan bomen wordt gehecht, breidt zich uit tot een overduidelijke identificatie van mensen met bomen. Dit vinden we onder meer terug in de analogie tussen delen van de boom en lichaamsdelen, evenals in het ritueel vellen van een boom alsof het een vijand betrof.

Deze identificatie wordt zelfs nog duidelijker wanneer we kijken naar de sculptuur. Mensen worden niet enkel geassocieerd met bomen, maar ook (en vooral) met hout en houtsculptuur. Dit vinden we zeker terug in de mythe van Fumeripits, evenals in het rituele naamgeven van voorwerpen die op die manier worden verondersteld de belichaming te worden van bepaalde voorouders. De Asmat geloven in reïncarnatie, niet in een ander menselijk lichaam, maar in een houten object dat de naam krijgt van de geïncarneerde voorouder. Voor de Asmat zijn hout en mens echter hetzelfde; het laatste is immers ontstaan uit het eerste.

KONRAD, G., KONRAD, U. & C. WINKELMANN
1996 'Asmat Art.' In: Asmat. Myth and Ritual.
The Inspiration of Art, ed. G. & U. Konrad,
pp. 303-435. Venezia: Erizzo Editrice.

SMIDT, D.
1993 Asmat Art. Woodcarvings of Southwest New
Guinea. New York: George Braziller, in association
with Rijksmuseum voor Volkerkunde, Leiden.

Man met bipanew (neusornament uit schelp), zoals bij de decoratie op het schild (Smidt 1993: 22)

De boomhut

Beste Bosvriendjes,

Net zoals als in de vorige boskrant werd opnieuw gedacht aan de allerkleinste bosvrienden. Met deze leuke weetjes en ideetjes willen we jullie iets meer vertellen over het bos en zijn bewoners. Deze keer wordt uitgelegd hoe je gemakkelijk een boom kan meten. Wij wensen jullie alvast veel plezier.

Franske van de Boomhut

Spreekwoorden

Hoge bomen
vangen veel wind.
Hooggeplaatste
personen krijgen
vaak veel kritiek
van andere mensen.

Een boom van
een kerel.
Een grote,
forsgebouwde
jongen.

Kleine en grote bomen

Als je in het bos op stap gaat, merk je al snel dat niet alle bomen even groot zijn. Sommige bomen zijn klein, andere zijn supergroot zodat je zelf het topje van hun kruin niet meer ziet. De meeste van die grote bomen zijn vaak meer dan 100 jaar oud.

Hoe kan je zelf een boom meten?

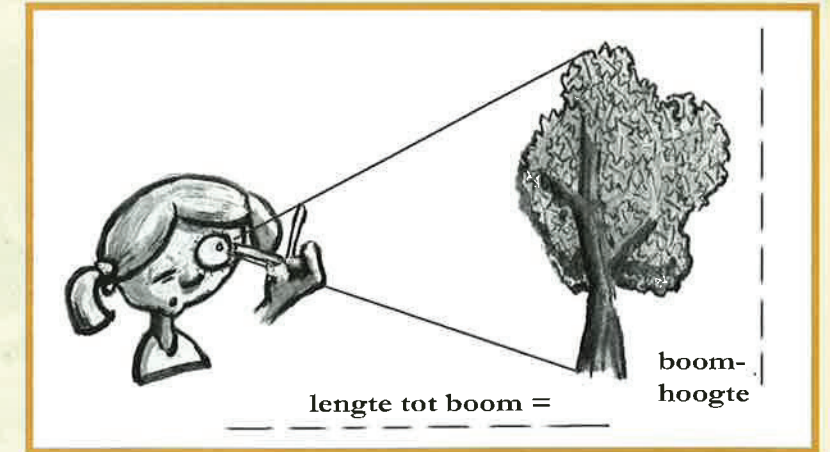
Met enkele eenvoudige trucjes kan je al zelf een boom meten en daarvoor heb je echt niet veel materiaal nodig. Boswachters gebruiken vaak een boom-hoogtemeter of een houthakkerskruis als zij een boom willen meten (zie figuur 1). Een boomhoogtemeter kan je heel gemakkelijk zelf maken.

Wat heb je nodig

- twee stokjes van 10 cm
- een potlood
- een meetlint

Hoe ga je te werk?

Het eerste stokje hou je horizontaal dicht bij je oog. Het andere stokje hou je verticaal aan het uiteinde van het eerste stokje. De stokjes staan nu loodrecht op elkaar. Je loopt daarna achteruit of vooruit tot het topje van het verticale stokje de top van de boom bereikt.

© EBG

Met je meetlint meet je dan de afstand van waar je staat tot aan de boom. Als je daarbij je eigen lichaamslengte optelt, weet je zo hoe groot die boom is.

Voor deze methode vraag je best aan een vriendje of die wat wil meehelpen. Hij of zij kan er dan op toezien dat, terwijl jij de proef uitvoert, de stokjes loodrecht op elkaar blijven staan. Op die manier kan je heel gemakkelijk weten hoe hoog een boom precies is.

Doordenkertje

Heb je er al eens bij stil gestaan wat je allemaal zou kunnen zien als je op het topje van een boom zou zitten?

Dag van de aarde

Zet de Dag van de Aarde nu al op uw lokale activiteitenkalender! Zondag 25 april, Mechelen, Provinciaal domein De Nekker, Natuurgebied het Mechels Broek

Wil Vlaanderen kleurrijk zijn tegen 2010? Dan moeten de politici ook kleur bekennen! Aan de vooravond van de Vlaamse en Europese verkiezingen 2004 slaat de milieu- en natuursector de handen in elkaar voor een **Bewegingsdag**. Deze centrale milieuhappening zal plaats vinden in Mechelen en wordt ondersteund door alle Vlaamse natuur- en milieuverenigingen (Greenpeace, JNM, Natuurpunt, WWF, Vibe, VBV, Durme vzw, de Torenvalk, ZuidWestVlaamse natuur- en Milieucoepel, Stichting Omer Wattez, Velt, Vogelbescherming, West-Vlaamse Milieufederatie, Bond Beter Leefmilieu, ...) en natuurlijk ook met u.

De Dag van de Aarde 2004 gaat dus 'back to the roots' en wordt een grootschalige milieu-actiedag. Op deze dag slaan milieuorganisaties wereldwijd en in Vlaanderen de handen in elkaar. We laten op een centrale manifestatie in De Nekker (Mechelen) onze stem voor een kleurrijk Vlaanderen in 2010 horen.

We verzamelen ons achter een gezamenlijk platform voor echte welvaart en achter een duidelijk natuur- en milieuprogramma. **Kiezen voor een beter, kleurrijk Vlaanderen in 2010** betekent immers nu kiezen voor:

1. Ruimte voor water
2. Natuur voor iedereen
3. Beter klimaat
4. Gezonde lucht
5. Eerlijke landbouw

Op 5 thema-eilanden worden onze eisen op de Dag van de Aarde concreet gemaakt.

Op het programma staan verder: natuur- en milieuwandelingen met politici, workshops met BV's, kinderaanimatorie, planten- en zaadenruilbeurs, theateroptredens, fietstochten, wandelingen door natuurdomein Mechels Broek, energie-spelen, spandoeken schilderen, muziekovertredens, boottochten en een slotactie Red de Aarde. U bent een deel van de puzzel van het milieulandschap in Vlaanderen. Doe dus ook mee!

VOOR MEER INFO

Karen Hiergens, BBL,
karen.hiergens@bblv.be, 02/282.17.20

... En de VBV doet hier volop aan mee en nodigt u alvast heel graag uit er op 25 april 2004 bij te zijn!

Ontmoetingen met bomen

INGE KETELS

FASCINATIE

Achter het huis van mijn grootouders was er een vrij groot bos waar ik jarenlang in speelde. Samen met vriendjes en vriendinnetjes maakten we 'ondergrondse' hutten of boomhutten, speelden verstopperke, vingen mieren om ze in een lego-doolhof te laten rondlopen, kortom we genoten van de mogelijkheden en de vrijheden die het bos ons bood.

En ineens – toen ik een jaar of 13, 14 was – trokken die bomen wat meer mijn aandacht. Plots liep ik vol verwondering door het bos. Opkijkend naar die reuzen. Me verwonderend over hun groen en hun frisheid, de rust die er hing, een mystiek neveltje dat rondwaalde, de geluiden, de sfeer, Wat is dit voor een wereld? Wat zijn dat voor een wezens?

Nu, als ik ergens mee zit, zoek ik die bomen op, ga ik er tegenaan zitten of loop ik onder ze door, kijkend, observerend, voelend, soms nadenkend, piekerend...

Zittend tegen een wilg op een wat winderige herfstdag, merkte ik dat mijn hoofd bijzonder helder werd. Ik werd rustig van het contact met de boom. De dingen waar ik liep over te piekeren werden duidelijker. Ze losten op. Dat gebeurt wel vaker, dat rustig worden in de natuur.

Een andere keer – vooral bij eiken viel me dat op – kreeg ik een wortelend gevoel, alsof ik

een sterker contact maakte met de grond. Het gaf mee een energiek gevoel. Zin om dingen te doen!

Heel bijzonder voelden de blaadjes van bomen aan, de kruin, als takken laag boven de grond hingen. Bijna jubelend, speels, in ieder geval prettig. Ik kon er gewoon blij van worden, als ik die takken zo voelde.

Ik vond het allemaal fijn om te ontdekken, maar ook een beetje vreemd. Ik wist niet zo goed wat er van te denken.

ONTMOETINGEN MET BOMEN

Groot was mijn verbazing toen ik het boek 'Ontmoetingen met bomen'¹ las van Maja

Kooistra. Daarin werd exact beschreven wat ik eerder voelde. Het is een boekje dat me raakte. Het gaf herkenning! Zo van... aha, nog iemand die bomen zo speciaal vindt en, tiens, je kan dus echt contact maken met bomen.

In haar boek geeft Maja Kooistra een verslag van haar ontdekkingsreis naar en met bomen. Langzaam leert de lezer welke basishouding be-

langrijk is en wat je kan verwachten van het contact met bomen. Het boek haalt een aantal basisvaardigheden aan die het contact met bomen kunnen vergemakkelijken, verbreden en verdiepen. In verschillende hoofdstukken wordt aandacht besteed aan: de natuurlijke energetische inbreng van bomen; de interactie hiervan met de energie van de standplaats; het sociale leven van een boomsoort; de onderlinge relatie tussen boomsoorten en de functie van bomen in het landschap. Bovendien vind je in het boek een aantal methoden en oefeningen zodat je zelf op weg kunt gaan en krijg je als lezer een overzicht hoe je je waarnemingen en ervaringen kunt ordenen als naslagwerk, waardoor weer nieuwe aspecten van het boomleven bovenkomen. Tot slot wordt een overzicht gegeven van wat bomen ons energetisch bieden en wat wij voor bomen kunnen doen om hun energetische bijdragen aan het leefklimaat zo goed mogelijk tot hun recht te laten komen.

PRAKTIJKERVARING GETOETST

Wat betreft mijn eerder 'voelen' van bomen, beschrijft Maja grofweg twee typen bo-

men. Het éne type heeft een energiestroom omhoog, het andere overwegend een energiestroom omlaag. De stroom bevindt zich op zo'n 15 à 60 cm van de stam. Bij bomen met de stroom omhoog, krijg je een helder hoofd, waarbij je tot rust komt en na kunt denken.

Bij bomen met een stroom naar beneden, ga je steviger op je voeten staan, word je actiever en krijg je meer zin om iets te gaan doen. Dat was exact wat ik eerder opgemerkt had!

Voorbeelden van bomen, schrijft ze, met veelal een stroom naar beneden – waar je dus actiever van wordt – zijn de grove den, de walnoot, zomereik, es, paardekastanje en acacia. Bomen met een stroom naar boven – waar je rustiger van wordt – zijn beuk, taxus, hazelaar, wilg, populier, linde,...

ZELF EENS UITPROBEREN?

- ▶ om het energieveld van een boom te voelen: ga op een paar meter van een wat alleenstaande boom staan. Wrijf in je handen, zo maak je ze wat gevoeliger. Maak je stil van binnen en loop naar de boom toe met je handpalmen naar de boom gericht. Voel wanneer er iets verandert. Dit kan een trilling zijn, een verandering in druk of warmte,... Daar begint het energieveld van de boom.
- ▶ als je wilt meegenieten van de stroom energie ga je best zitten of staan op zo'n 15cm van een boom. Blijf een tijdje zitten. Richt je aandacht op je lichaam. Wat voel je?

I Ontmoetingen met bomen. Spirituele ervaringen tussen mens en natuur. Maja Kooistra. 1998. Kosmos-Z&K Uitgevers B.V., Utrecht, ISBN 9021594587

Meer informatie over deze actie op pagina 8